

Gýugonyň «Ölüm jezasyna höküm edileniň iň soňky günü» powestinden jümleler

Category: Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Gýugonyň "Ölüm jezasyna höküm edileniň iň soňky günü" powestinden jümleler GÝUGONYŇ "ÖLÜM JEZASYNA HÖKÜM EDILENIŇ IŇ SOŇKY GÜNI" POWESTINDEN JÜMLELER



Ýakynda ýaş şahyr, dostumyz Taýmaz Seýidow dünýä belli fransuz ýazyjysy Wiktor Mari Gýugonyň "Ölüm jezasyna höküm edileniň iň soňky günü" atly kitabyny sowgat beripdi (kitap ber diýseň husytlykdan ýaña gaňsyrawugy ýygrylyp bir topbak bolýan we tersine; özi kitap alsa wagty bilen yzyna beresi gelmeýän Taýmaz dädemiz nädip birdenkä beýle joşdy, bilmedim. □

Powesti bir demde okap çykdy we ady tanyşam bolsa öň okamanyň näme, üýtgeşik täsir etdi. Şonuň üçin aýratyn täsir galýan pelsepewi manyly jümleleri özüme bellik edişdiripdim. Eden belliklerim göwnüňize ýarar diýip umyt edip, siziňem dykgatyňyza ýetirýärim.

Eliňi ýuwmak gowy zat. Emma ganyň akmasyny togtatmak ondanam gowy.

* * *

Ölüm jezasyny ýatyrmaq baradaky meselä halkyň talaplary boýunça däl-de, biziň, ýagny ministr wezipesine ýetmegi arzuwlaýan deputatlaryň islegleri nazarda tutulyp seredilýändir...

Hemmeleri hoşnut edýän bolsa neneň ajap, emma biziň öz bähbitlerimizden başga bilýän zadymyz ýok.

* * *

...Egoizme ýugrulan dürüşde iň oňat jemgyýetçilik sazlaşygyny-da üýtgedip we bozup taşlaýar.

* * *

Ynkylap döwründe birinji bolup togalanan kellä üns beriň. Ol mähelläni barha-da gylawlandyrýandyr.

* * *

Hakykaty aýtmaly bolsa, kellekeser jellady uly gorky gaplap alypdyr. Ol kanun çykaryjylaryň ynsanperwerlikden, "adamsöýüjilikden", "kämilleşmekden" söz açýandyklaryny bilen badyna, özüniň mundan beýläk gerek bolmajagyny duýupdyr. Gizlenipdir. Adamlaryň özüni ýatdan çykarmasyna garaşyp, gulagyny ýapyp, hatda dem almaga-da gorkup, gündiziň günortany iýul güneşiniň astynda keypsiz halda müzzerip duran ýarganat ýaly gilotininiň astyna bukulypdyr. Alty aýlap hiç kime görünmändir. Ölüdigi diridigi bilinmändir. Assa-ýuwaş gaýgy-aladadan saplanyp ugran jellat daş-töwerege doňuz diňini salypdyr. Öz adynyň tutulmaýandygyna magat göz ýetiripdir... Adamlar başga zatlar bilen, başga-başga jemgyýetçilik bähbitler bilen, ýa-da 150 millionlyk gorkunç býužetdäki 100 müň franklyk zeled bilen başagaýmysyn. Hiç kim onuň – haýsydyr bir kellekeseriň pikirini etmändir. Ol muny görüp arkaýynlaşypdyr, kellesini deşikden çykarypdyr, dört tarapyna seredipdir, Lafonteniň basnýasyndaky syçan ýaly öňe bir ädim ädipdir, soň ikinjisini. Iň soňunda daşary çykma

töwekgelçiligini edipdir. Düýbüne bukulyp oturan kelle kesiji enjamyny syryp-süpürişdiripdir, arassalapdyr, ýalpyldadypdyr. Näçe wagtlap işlemändigini sebäpli poslap giden enjamy ýaglapdyr. Soňra birdenkä gäbi azan ýaly, türme tussaglygyna umyt bilen garan betbagt adamlaryň biriniň saçyndan tutaga-da özüne çekipdir, elini-aýagyny baglap, boýnundan halkany geçiripdir. Şeýdibem ölüm jezasy täzeden möwç alypdyr.

* * *

Jemgyýetiň ony bu ýol arkaly dönük hasaplamasyndan ötri, ölüm jezasyna höküm edilmek nähili gorkunç zat!

* * *

Bir garamañlaýyň eden etmişinden, oňa berlen jezadan, gynamalardan, iň soňky deminde urunmalaryndan çörek iýýärler, bir teňňä kagyz satýarlar. Gandan ýaña poslap giden bu teňňelerden has gorkunç zadyň bolup biljekdigini pikir edýäsmikä beri? Kim toplaýar olary?

* * *

Jemgyýetçilik tertibine zyýan berýän we geljekde-de zyýan berip biläýjek synanyň kesilip aýrylmagy gerek. Ýöne ýagdaý şuňa gelip dirän bolsa, ömürlük tussag ýeterlik dälmi näme?

* * *

Näme üçin diňe öldürmeli diýip dursuňyz? "Türmeden gaçmagy ahmal" diýen bahanany öňe tutýarsyňyzmy? Sizem özüňize bekje boluň. Eger gözenekleriň berkligine ynanmaýan bolsaňyz, näme üçin onda şular ýaly "haýwanat bagyny" gurmaga milt etdiňiz?

* * *

Gözegçiniň ýeterlik bar ýerinde jelladyň geregi ýok.

* * *

Öç almak adama mahsus, jezalandyrmak – Hudaýa.

* * *

"Öç almak üçin jezalandyrmak" ýolundan gitmeli däl.
"Gowulandyrmak üçin düzeltmeli".

* * *

Biz turuwbaşdan "başgalara göz etme" diýen düşüňjäni inkär edýäris, günäkäri köpçüligiň önünde jezalandyrmak arkaly garaşylýan netijäni alyp bolýandygyna garşy çykýarys. Bu halkyň aňyny bulaşyklyga salmakdan has beter, adamlaryň batyrgaýlygyny, duýgylaryny, aýratynam erkeklik duýgusyny öldürýär.

* * *

Ýogsa-da siz, biçäre adamy çola bulwarlaryň iň garaňky burçunda damagyny çalanyňyzda, munuň başgalara sapak bolýandygyna tüýs ýüregiňiz bilen ynanýarsyňyzmy?

* * *

Sizden öňem başgalar ölüm jezasyny kän beripdi. Ýöne olar özlerini hak ýoldadyryn, dogry işi amal edýändirin öýderlerdi. Žuwenel de Ursen, Eli de Torret, Laubardemont, La Reni, Laffema dagylaram özlerini kazy saýardylar. Ýogsa-da sizem öz wyždanyňyz bilen ikiçäk galanyňyzda, ganhor däldigiňize doly kepil geçip bilersiňizmi?

* * *

Owadan sözler, gözýaşlar... bularyň barsy biderek! Ýylmanak sözleriň aňyrsynda diňe doňýüreklik, ikiýüzlilik, wagşylyk, özüňi görkezjek bolma, pul gazanma ýaly zatlar bar. Lal boluň, ähli intelligentler! Kazynyň mymyjak elleriniň aşagynda jelladyň dyrnaklary görünýär.

* * *

Garalawjynyň nämedigine sowukganlylyk bilen düşünmek kyn bolsa

gerek. Ol işigaýdan adamlary dar agajyna ugradyp, şamlygyny gazanýan adamdan başga hiç kim däldir.

* * *

Mundan beýläk ogurlyk, talaňçylyk we ş.m agyr jenaýatlara seredilende, ýolbaşçynyň oturdaşlara: "Jenaýatda aýyplanýan bu işi endige öwrüleni üçinmi ýa-da zerurlyk duýanlygy üçin etdimi?" diýen soragy bermesi gerek.

* * *

Aýny wagtynda ölüm jezasy Parižiň daşyna çykdy. Şuny aýratyn nygtap geçmek isleýärim: Parižden çykmak – siwilizaziýadan çykmak diýmekdir!

* * *

Ol masgaralaýjy enjam (gilotin -t.b.) Fransiýadan ýok bolup gider, biz muňa ynanýarys. Hudaý ýol berse yzyna garaman gider. Sebäbi biz ony aýgytly zarbalar bilen urmaga synaşarys.

* * *

Geçmişini jemgyýetçilik gurluşy üç sütüniň üstünde durýardy: ruhanylar, patyşalar, jellatlar. Ep-esli wagt geçensoň bir ses çykdy: "Hudaýlar gümini çekip gitsin!" Soň ýene bir gün ýene-de bir ses çykdy: "Patyşalar gümini çekip gitsin!" Indi üçünji bir sesiň "Jellatlar gümini çekip gitsin!" diýip gygyrmagynyň wagty geldi.

Şunuň bilen jemgyýet pagyş-para bolup pytrar, şeýdip Hudaýyň takdyry geçmişini çöküşini tamamlar.

Hudaýlary küýseýänlere ýeke Hudaý bilen oňuber diýse bolar. Patyşalary küýseýänler Watan bilen mydar etsin. Jellatlary küýseýänlere aýdara söz ýok.

Dünýä jellatlaryň ýok bolany bilen düzeler öýtmäň, muňa hiç haçanam ynanmaň. Gelejekki jemgyýetiň üçegi şular ýaly gorkunç açary bolmandygy üçin çöker öýtmäň. Siwilizasiýalar biri-

birine seplesip baryan zynjyr halkasyndan başga zat dälidir.
Ýagdaý şeýle bolsa nätseňiz gowy bolar?

Jenaýata kesel kimin garalar. Keseliň, kazylaryň ýerine
tebipler, katorgalaryň ýerine keselhanalar bolar. Azatlyk we
saglyk birleşer. Demiriň we oduň ulanylan ýerlerine mazdyr ýag
döküler. Ýigrenç bilen seredilen näsaga hoşniýetlilik bilen
çemeleşiler. Bu gutarnykly we mukaddes düşünje bolar. Dar
agajynyň ýerine haç dikiler. Wessalam!

* * *

Adamlar... Haýsy kitapdan okandygym ýadyma düşenok, ýöne diňe
gowy zatlardan söz açýan şol kitapda: "ähli adamlaryň başynda
güni näbelli ölüm bardyr" diýen jümle bardy.

* * *

Meniň hökmümiň okalan wagtyndan başlap, kim bilýär, uzak
ýaşaryn diýip umyt eden nijeme kişi ölendir!

* * *

Bu durmuşda soň göresim geljek derejede meni gynandyryp biljek
näme galdyka?!.

* * *

Adam – sen nähili gorkunç zat!

* * *

Serediň! Gün, ýaz pasly, gül-gunçadan doly meýdanlar, säher
çagy saýraşýan guşlar, bulutlar, agaçlar, tebigat, azatlyk,
ýaşayyş... Gynansak-da bularyň hiç biri indi meňki däl!

* * *

Ah! Halas edilmeli adam men aslynda! Ertir, belki-de, şu gün
ölmelidigim hak. Heý, munuň başga çykalgasy ýokmuka?

* * *

Men ölerden soň ogulsyz, ärsiz we kakasyz galjak üç zenan: aýry-aýry üç ýetim, kanunlaryň döreden üç duly galar.

Dogry, inkär edip biljek däl, men bu jezany almaga mynasyp. Emma bu bigünä adamlaryň näme günäsi bar? Näme tapawudy bar? Bu biçärleriň mertebesini kirledýärler, olary öldürýärler. Ynha, adalat diýilýäni şu!!

Aslynda meni gaýga goýan gartaşan ejem däl. Ol eýýäm altmyş dört ýaşynda. Üfleseň jany çykjak. Ýene biraz ýaşayanda-da meniň hasratymdan ýaña örtener-bişer, barybir çydar.

Aýalymam meni zerre gaýga goýanok. Samsyjagyň saglygy o diýen gowam däl. Olam uzak ýaşaman öler gider. Ýöne şoňa çenli däliremese. Dälilik adamyň ömrüni uzaldýar diýýärler. Eger aklyndan azaşa dagy, iň azyndan hasrat çekmän-ä ýaşardy. Ýatar-tutar, öli ýaly ýaşar ýörer-dä.

Ýöne gyzjagazym... Oýnap-gülüp, edil şumat aýdyma hiňlenip ýörenje we hiç zada düşünmeýän kiçijik Mariýam... Ynha, meniň ýüregimi ezim-ezim edýän bar gaýgy şol!

* * *

Başujumdaky diwaryň ýüzüne içinden parran ok geçip we ýanyp duran iki sany ýüregiň suraty çekilipdir. Ýokarsynda-da: "Ýaşamaga bolan söýgi" diýen ýazgy bar. Neressäniň umydy kän dowam etmedik bolarly...

* * *

Düýşmi, hyýalmy ýa hakykat? Eger garaşylmadyk duýgy meni aýny wagtynda oýarmadyk bolanlygynda, aklymdan azaşaymalydym. Ýalaňaç aýagymyň üstünde gybyrdap ýören buz ýaly garyn we tüýjüme aýaklaryň bardygyny duýanymda arkanlygyna ýykyljak bolup duran ekenim. Aýagyma ýapyşan janawer ýaňyrak höwürtgisini dagadyp, öldürjek bolanymda gaçmaga synanyşyp ikiýana urunan möý bolsa näme...

* * *

Ölüler ölüdir. Olar mazarlarynyň içine mäkäm salnyp goýlanlardyr. Ol ýer gaçyp sypar ýaly türme däl... Mazaryň

gapagy içinden açylanok.

* * *

Eý, Hudaý! Türme diýilýän ýeriň nähili ýigrenji ýerdigini! Ol ýerde barça zady hapalap taşlaýan zäher bar... Ol ýerde eliňize bir guş gonsa, ganatyna serediň – laý bar. Owadan güli eliňize alyp, ysgap görüň – porsy ys kükär.

* * *

Ýok, ylgamaly däl. Ylgasaňyz adamlaryň ünsüni özüňize çekersiniz. Gaýtam tersine, assa-ýuwaş ýöräp ýol aşmaly. Başyňyzy dik tutmaly we aýdyma hiňlenmeli.

* * *

Ah, betbagt hyýalbent diýsäni! Ilki seni bendilikde saklaýan şü üç aýagyň galyňlygyndaky diwary ýyk!

* * *

Mylaýym ýylgyryşy, hoşamaý sözleri, hiç zady sypdyrman seredýän mähir doly gözleri, gataňsy we ýognas elli ak ýürekli zyndançy – ete-süňke bürenen türmeden başga zat däl.

Töweregimdäki hemme zat meniň üçin türmedi. Gözenekleriň ýa-da kilitleriň astynda bolşy ýaly, her şekiliň, her adam keşbiniň aňyrsynda türmäniň sudury görünýärdi. Daşdan salynan türme – diwarlar, gapylar. Türme gözegçileri – et-süňkden ýasalan türmäniň edil özi. Ýigrenji görnüşi: göze görünmeýän, ýarym öý, ýarym adam – bularyň barsy bitewi bir türme. Men onuň gurbany...

* * *

Meniň ölümim ony bagtyýarlyga ýetirjek öýdýän, çünki ol şeýlekin islän ölümüne biperwaý garasa maňa agyr degjekdi.

* * *

...Gapynyň önünde öljek bolup ýatan bir adam maňa bakyp: "Ýene-de görüşýänçäk!" diýip gygyrýardy.

* * *

Ýollar suw-sildi. Howly palçykdyr laý suwdan dolupdy. Nämüçindir batga batan jemendäni görenimde meni begenç duýgusy gaplap aldy.

* * *

Men indi bu gije hiç haçan oýlanyp bilmejegimi oýlanaryn.

* * *

Men sizden has garry. Geçip giden sagadyň her çärýegi meni bir ýyl garratdy

* * *

Gorkmaň. Sizi ýigrener ýaly wagtym galmady.

* * *

Giriş pajynyň tölenýän ýerinde araba birnäçe minut durdy. Gümrükçiler arabany gözden geçirdi. Eger arabada gassaba soýdurmak üçin sygyrдыr goýun alnyp barylýan bolsa, onda paç töläp geçmelidi. Adamyň kellesi üçin welin, ýeke şaýy tölenmeyärdi...

Wiktor GÝUGO "Ölüm jezasyna höküm edileniň iň soňky günü".

Terjime eden: Has TÜRKMEN. Sözler